

धर्मादाय रुग्णालयातील आरक्षित खाटा निर्धन व दुर्बल घटकांतील रुग्णांसाठी पारदर्शक पध्दतीने उपलब्ध करून देण्याकरिता विशेष मदत कक्ष स्थापन करणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन
विधि व न्याय विभाग

शासन निर्णय क्रमांक: समिती २५२३/ प्र.क्र.५८/का.१५,

मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,

मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२.

दिनांक: ३१ ऑक्टोबर, २०२३

संदर्भ :-

- १) शासन निर्णय, वैद्यकीय शिक्षण व औषधी द्रव्ये विभाग, क्रमांक-एमईडी-१०२३/प्र.क्र.१४/शिक्षण-२, दिनांक ०५/०७/२०२३
- २) शासन शुध्दीपत्रक, वैद्यकीय शिक्षण व औषधी द्रव्ये विभाग, क्रमांक-एमईडी-१०२३/प्र.क्र.१४/शिक्षण-२, दिनांक १४/०७/२०२३
- ३) शासन निर्णय, विधि व न्याय विभाग, क्र.लवेसू-२०१०/७३/(११)/ का. १५, दिनांक २२/०७/२०१०
- ४) शासन निर्णय, सार्वजनिक आरोग्य विभाग, क्र. धसंरु-२०१२/प्र.क्र.३८९/आ-६, दिनांक १९/११/२०१२
- ५) शासन निर्णय, विधि व न्याय विभाग, क्र.बीपीटी-२०१२/प्र.क्र.७८/१२/ का. १५, दिनांक २८/०५/२०१४

प्रस्तावना -

महाराष्ट्र सार्वजनिक विश्वस्तव्यवस्था अधिनियम, १९५० च्या कलम ४१ अअ मधील तरतुदी व त्यानुषंगाने मा. मुंबई उच्च न्यायालयाने रिट याचिका क्रमांक ३१३२/२००४ मध्ये दिलेल्या न्यायनिर्णयानुसार निर्धन व दुर्बल घटकांतील रुग्णांवर मोफत व सवलतीच्या दराने वैद्यकीय उपचार मिळण्याकरिता मा. उच्च न्यायालयाने योजना तयार केली आहे. त्यानुसार प्रत्येक धर्मादाय रुग्णालयाने त्यांच्या रुग्णालयातील एकूण कार्यान्वीत खाटांपैकी १० टक्के खाटा निर्धन रुग्णांवर मोफत उपचार करण्यासाठी व १० टक्के खाटा दुर्बल घटकांतील रुग्णांवर सवलतीच्या दराने उपचार करण्यासाठी राखून ठेवणे या रुग्णालयांना बंधनकारक आहे.

या सवलतीचा फायदा घेण्यासाठी शासनाने विहित केलेल्या अटी व नियमांचे पालन करणे बंधनकारक आहे. राज्यामध्ये धर्मादाय रुग्णालयांनी या योजनेंतर्गत उपरोक्त सवलत निर्धन व दुर्बल घटकांतील रुग्णांना देणे अपेक्षित आहे. तथापि, निर्धन व दुर्बल घटकांतील

रुग्णांना या सवलतीच्या खाटा पारदर्शकपणे उपलब्ध होत नसल्याच्या अनेक तक्रारी प्राप्त होतात, रुग्णालये धर्मादाय स्वरूपाची असल्याने त्यांना शासनाच्या अनेक सवलतींचा फायदा मिळतो. तथापि, रुग्णालये मात्र गरीबांसाठी आरक्षित खाटा त्यांना पारदर्शकपणे उपलब्ध करून देण्याच्या योजनेची प्रभावीपणे अंमलबजावणी करत नसल्याने त्यांचा फायदा शासनास अपेक्षित असलेल्या निर्धन व दुर्बल घटकांतील रुग्णांना होत नाही.

२. धर्मादाय रुग्णालयातील खाटा निर्धन व दुर्बल घटकांतील रुग्णांसाठी उपलब्ध होण्याकरिता विविध विभागांमार्फत वेगवेगळ्या समित्या गठीत करण्यात आल्या आहेत. तथापि, धर्मादाय रुग्णालयातील आरक्षित खाटा नियमानुसार निर्धन व दुर्बल घटकांतील रुग्णांना उपलब्ध करून देणे, धर्मादाय रुग्णालयामध्ये निर्धन व दुर्बल घटकांतील रुग्णांसाठी आरक्षित असलेल्या रुग्णखाटांची माहिती मिळणे, आरक्षित रुग्णखाटांपैकी उपलब्ध / रिक्त खाटांची Real Time माहिती मिळणे, आवश्यकता असलेल्या आजारावरील उपचारासाठी कोणत्या रुग्णालयात उपचाराची सुविधा उपलब्ध आहे याची माहिती मिळणे, गरजू रुग्णांच्या नातेवाईकांना उपरोक्त माहिती सहजतेने उपलब्ध होऊन रुग्णास वेळेत उपचार मिळणे या सर्व बाबींच्या अनुषंगाने रुग्णालयात उपस्थित समन्वयकांशी संपर्क साधणे सुलभ होण्याकरिता स्वतंत्र कक्ष कार्यरत असणे व सदर सुविधा उपलब्ध करून देण्यासाठी एक स्वतंत्र ऑनलाईन प्रणाली विकसित करणे आवश्यक आहे. याकरिता शिफारस करण्यासाठी उपरोक्त संदर्भ क्र. १ येथील शासन निर्णय व संदर्भ क्र. २ येथील शुध्दीपत्रकान्वये समिती गठीत करण्यात आली आहे. धर्मादाय रुग्णालयातील आरक्षित खाटा निर्धन व दुर्बल घटकांतील रुग्णांसाठी पारदर्शक पध्दतीने तातडीने उपलब्ध होण्याकरिता राज्य व जिल्हा स्तरावर एक विशेष मदत कक्ष सुरु करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :-

सद्यःस्थितीत धर्मादाय रुग्णालयातील रुग्णखाटांच्या नियंत्रणासाठी शासनस्तरावर विविध समित्या कार्यरत आहेत. त्यापैकी विधि व न्याय विभागाच्या संदर्भ क्र. ५ येथील शासन निर्णयान्वये गठीत करण्यात आलेली तज्ञ डॉक्टरांची समिती रद्द करण्यात येत आहे. तसेच, संदर्भ क्र. १ येथील शासन निर्णय व संदर्भ क्र. २ येथील शासन शुध्दीपत्रक वगळता धर्मादाय रुग्णालयांतील निर्धन व दुर्बल घटकांतील रुग्णांकरिता राखीव ठेवण्यात आलेल्या खाटा या विषयाबाबत अन्य विभागांनी निर्गमित केलेले शासन निर्णय / आदेश / परिपत्रक या शासन निर्णयान्वये अधिक्रमित करण्यात येत आहेत.

२. वैद्यकीय शिक्षण व औषधी द्रव्ये विभागाच्या संदर्भ क्र. १ येथील शासन निर्णय व संदर्भ क्र. २ येथील शासन शुध्दीपत्रक नुसार धर्मादाय रुग्णालयातील आरक्षित खाटा गरीब रुग्णांना

उपलब्ध करुन देणे व त्यावर देखरेख ठेवण्यासाठी “राज्यस्तरीय विशेष मदत कक्ष” स्थापन करण्यात येत आहे. तसेच, सदर राज्यस्तरीय विशेष मदत कक्षाचे प्रमुख म्हणून श्री. रामेश्वर नाईक हे कामकाज पाहतील. सदर राज्यस्तरीय विशेष मदत कक्ष हा मा. मंत्री (विधि व न्याय) यांच्या कार्यालयाच्या अधिनस्त कार्यरत असेल. सदर कक्षाची कार्यकक्षा व अधिकारामध्ये धर्मादाय रुग्णालयातील निर्धन व दुर्बल घटकांतील रुग्णांसाठी आरक्षित खाटा पारदर्शक पद्धतीने उपलब्ध करुन देण्यासाठी आवश्यक ती कार्यवाही करण्याचे संपूर्ण अधिकार या कक्षास असतील.

३. राज्यस्तरीय विशेष मदत कक्षास सहाय्य करण्यासाठी विधि व न्याय विभागाच्या संदर्भ क्र. ३ येथील शासन निर्णयान्वये स्थापन करण्यात आलेली जिल्हास्तरीय समिती खालील प्रमाणे पुनर्गठीत करण्यात येत आहे. सदर जिल्हास्तरीय समिती जिल्ह्यातील धर्मादाय रुग्णालयातील रुग्णखाटा आरक्षित करुन त्याची माहिती ऑनलाईन पोर्टलद्वारे राज्यस्तरीय विशेष मदत कक्षास उपलब्ध करुन देईल व सदर योजनेची अमंलबजावणी योग्यपणे व प्रभावीपणे करण्यासाठी राज्यस्तरीय विशेष मदत कक्षास सहाय्य करेल. जिल्हास्तरीय समितीची रचना पुढील प्रमाणे असेल.

जिल्हास्तरीय समिती

अ.क्र.	पदनाम	पद
१.	संबंधित जिल्ह्याचे जिल्हाधिकारी	अध्यक्ष
२.	जिल्ह्यातील दोन विधानसभा / विधानपरिषद सदस्य	सदस्य
३.	संबंधित जिल्ह्यात शासकीय वैद्यकीय महाविद्यालय असल्यास संबंधित जिल्ह्यातील शासकीय वैद्यकीय महाविद्यालयाचे अधिष्ठाता	सदस्य
४.	जिल्हा शल्य चिकित्सक	सदस्य
५.	सहायक धर्मादाय आयुक्त	सदस्य
६.	जिल्ह्यातील वैद्यकीय क्षेत्रातील एक समाजसेवक	सदस्य
७.	जिल्ह्यातील वैद्यकीय क्षेत्रातील दोन तज्ञ	सदस्य
८.	संबंधित जिल्ह्यातील शासकीय वैद्यकीय महाविद्यालय अथवा शासकीय रुग्णालयाचे अधिक्षक / संबंधित जिल्ह्यात शासकीय वैद्यकीय महाविद्यालय नसल्यास जिल्हा आरोग्य अधिकारी	सदस्य सचिव

(उपरोक्त तक्त्यातील अ.क्र.२, ६ व ७ येथील सदस्यांची नियुक्ती मा.मंत्री (विधि व न्याय) यांच्या मान्यतेने करण्यात येईल.)

४. महाराष्ट्र सार्वजनिक विश्वस्तव्यवस्था अधिनियम, १९५० च्या कलम ४१ अअ मधील तरतुदी व त्यानुषंगाने मा. मुंबई उच्च न्यायालयाने रिट याचिका क्रमांक ३१३२/२००४ मध्ये दिलेल्या न्यायनिर्णयानुसार निर्धन व दुर्बल घटकांतील रुग्णांवर मोफत व सवलतीच्या दराने वैद्यकीय उपचार मिळण्याकरीता आदेशित केलेल्या योजनेच्या अनुषंगाने धर्मादाय रुग्णालयासंबंधित बाबी विधि व न्याय विभागाच्या अधिनस्त येत असल्याने यापुढे सदर बाबींच्या अनुषंगाने शासनाच्या कोणत्याही विभागामार्फत किंवा कोणत्याही स्थानिक स्वराज्य संस्थेमार्फत कोणताही निर्णय घेताना विधि व न्याय विभागाची पूर्वमान्यता घेणे आवश्यक राहिल.

५. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२३१०३११८३६५३५११२ असा आहे. हा शासन निर्णय डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करुन काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(नंदकिशोर ल. मोरे)

विधि सल्लागार - नि-सह सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

- १) मा.राज्यपाल यांचे सचिव, राज्यपाल सचिवालय, राज भवन, मलबार हिल, मुंबई
- २) मा.सभापती, महाराष्ट्र विधानपरिषद, मुंबई यांचे सचिव, विधान भवन, मुंबई.
- ३) मा.अध्यक्ष, महाराष्ट्र विधानसभा, मुंबई यांचे सचिव, विधान भवन, मुंबई.
- ४) मा.मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
- ५) मा.उप मुख्यमंत्री (विधि व न्याय) यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई
- ६) मा.उप मुख्यमंत्री (वित्त) यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई
- ७) मा.सर्व मंत्री यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
- ८) मा.विरोधी पक्षनेता, महाराष्ट्र विधानपरिषद, मुंबई यांचे सचिव, विधान भवन, मुंबई.
- ९) मा.विरोधी पक्षनेता, महाराष्ट्र विधानसभा, मुंबई यांचे सचिव, विधान भवन, मुंबई.
- १०) मा.सर्व विधानमंडळ सदस्य, विधानभवन, मुंबई,

- ११) मा.मुख्य सचिव यांचे स्वीय सहायक, मंत्रालय, मुंबई,
- १२) सर्व अ.मु.स. / प्रधान सचिव / सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
- १३) धर्मादाय आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई,
- १४) सर्व धर्मादाय सह आयुक्त / उप आयुक्त, (धर्मादाय आयुक्त कार्यालयामार्फत)
- १५) सर्व सहायक धर्मादाय आयुक्त (धर्मादाय आयुक्त कार्यालयामार्फत)
- १६) सर्व जिल्हाधिकारी.
- १७) सर्व धर्मादाय रुग्णालये (धर्मादाय आयुक्त कार्यालयामार्फत)
- १८) महालेखापाल १, (लेखा परीक्षा / लेखा व अनुज्ञेयता) मुंबई,
- १९) महालेखापाल २, (लेखापरीक्षा / लेखा व अनुज्ञेयता) नागपूर,
- २०) निवडनस्ती (का.१५)